
„Het vod, dat daar ligt, nicht? Ik kreeg er eentje, en heb er mijn pijp mee aangestoken.”

HOOFDSTUK XXVIII

Woelingen.

Jan Marais was in al zijn rechten hersteld, en had zijn taak weer aanvaard. En de zwarte mijnwerker Lavater had gelachen, dat zijn witte tanden zichtbaar werden.

„Nou is Baassie weer op die werk,” had hij gezegd, „en nou sal alles reg kom.”

„Jawel, ou-jongen,” had Marais geantwoord, „maar weet jij, wie dat troostrijke woord heeft gesproken? Het was Jan Brand, een wijze man, en daarom voegde hij er aan toe: „Als ieder zijn plicht betracht.””

Marais was er nog zoo zeker niet van, dat alles zou recht komen. De politiek vermengde zich met het goudkwarts, en de bacillen der onrust, die de lucht vervulden, drongen door tot de ondergrondse mijnen. Er dreigde gevaar, doch niemand wist het rechte. En die onzekerheid, dat vage besef verdubbelde de onrust.

Op een morgen bleven enkele mijnwerkers weg, en den volgende morgen was het aantal wegblijvers nog drie maal zoo groot. Het waren de geregeldste werkers; zij hadden aan de Directie gemeld, dat ze vreesden voor revolutie en een beschieting van Johannesburg, en daarom met vrouw en kinderen de wijk namen naar het Zuiden, om daar te wachten, totdat de onweersbui was uitgeraasd.

De mijnkapitein Kinley wendde zich tot de Directie met de vraag, welke maatregelen moesten worden genomen, om de wegblijverij, die epidemisch dreigde te worden, te keeren.

„Wie weg blijft, mag dat doen,” antwoordde de Directie, „er mag hun geen stroobreed in den weg worden gelegd.”

Den derden dag bleven er honderden weg, en weer begaf Kinley zich tot de Directie.

„Dat loopt op die manier spaak,” zeide hij.

„Dat zien we ook,” antwoordde de Directie, „we zullen

het bedrijf maar stopzetten, en wachten, totdat de gemoederen weer gekalmeerd zijn."

Kinley stond er verstomd van; hij begreep dat niet.

Maar de wil der Directie besliste, en achter die Directie rees de machtige hand op van het Kapitalisme.

Als deze machtige hand gebod, dan donderden de hamers der batterijen, en doorwroette het leger van menselijke mollen de diepten der aarde. Zij wenkte nog eens, en de hamers verstomden; ze hingen bewegingloos. De snelle wielen stonden stil; het geklop der houweelen werd niet meer gehoord, en het onderaardsche leger rees op uit de duistere mijnen! De vuren werden gedoofd; het leven vlood uit het reuzenbedrijf, en de stilte van den doodenakker daalde neer.

De stroom van vluchtelingen uit Johannesburg bleef aanhouden; er kwamen personen te kort aan de stations, en vele vrouwen en kinderen werden in open goederenwagens gepakt. Er werden kinderen in den trein geboren; een zuigeling bezweek in de armen der moeder door gebrek aan melk, en hongerig, afgebeuld, doodvermoeid en half gekleed, kwamen de vluchtelingen, voortgejaagd door den storm der paniek, die door de straten der goudstad raasde, te Kroonstad, Bloemfontein, Beaufort-West en elders aan. Medelijdende menschen langs de stations voorzagen hen van voedsel en kleeding.

De angstgolf sloeg over op de duizenden Kaffers, die in de mijnen werkten. Half krankzinnig van schrik, holden zij bij hoopen naar Elandsfontein, ¹⁾ om den trein naar den Vrijstaat of Pretoria op te vangen; ze bestormden de wagens, en zij vochten met de ambtenaren om een plaats in de overvolle wagens.

Er moest iets verschrikkelijks gebeuren, doch men wist niet wat en uit welken hoek het komen zou. Het Comité, dat onder de beademing van het Kapitalisme en het Imperialisme stond, werkte in het geheim; het groef de staatkundige ondergrondse mijnen, en het verbijsterde volk tastte in de duisternis.

1) Thans Germiston.

Marais ging naar het marktplein, waar zich een dicht oeeengepakte menigte verdrong om een wagen, van waar een redenaar de bevolking stond op te ruien. De Afrikaner herkende hem aanstonds; het was Slawski, die op den wagen stond, en naast den wagen stond Gil, met een pak stroobiljetten, die hij tjerig uitdeelde. Marais had geen van beiden na het verhoor bij den inspecteur meer gezien; hun plaatsen waren door anderen aangevuld.

De Afrikaner had bij den mijnkapitein geïnformeerd, waar die beiden waren gebleven, en de kapitein had de schouders opgetrokken. „'t Is zoo'n nare tijd,” zeide hij, en toen was hij heengegaan.

De Pool maakte een breeden zwaai met zijn lange armen, en balde beide vuisten in de richting van Pretoria.

„Daar is de zetel onzer verdrukkers!” barstte hij uit, en jullie zijt niet waardig, Britten genoemd te worden, indien ge dat vuile nest niet uitroeit!”

Het gepeupel joelde en brulde. Wilde kreten werden gehoord. Een lange kerel, met een roode snor, riep: „Met een stomp in den rug — zoo bochten we dat Boerencanaille het land uit!”

Daar drong zich een man door de menigte heen en sprong op den wagen, naast den Pool. Sommigen herkenden hem.

„'t Is meneer Jeppe,” riepen ze, „ons lid voor den Volksraad! Jeppe zal spreken.”

„Ik ben blij, dat ge me de gelegenheid biedt,” zeide hij, „om te spreken. Heb ik de belangen der Uitlanders bepleit in den Volksraad of niet?”

„Jawel, jawel,” werd er geroepen, „jij bent een fideele kerel.”

„Laten wij als verstandige menschen met elkander spreken!” hernam Jeppe.

Er kwam een groote stilte; men was nieuwsgierig, welken kant hij zou uitgaan.

„Met opruien komen we er niet,” zeide hij met verheffing van stem.

„En met kruipen nog minder,” hernam de Pool; „dat is 't werk van slaven.”

Het werd weer rumoerig. Slawski riep op brutalen toon:
„Ben jij soms door de Boerenkliek omgekocht?”

„Ik ben van Engelschen bloede,” hernam Jeppe, „en in Engeland geboren. Of jij dat bent, zit nog.”

Marais kon zich niet langer bedwingen.

De zet was raak. Slawski sloeg een oogenblik de brutale oogen neer.

„Slawski is een Pool,” riep hij, „in Warschau geboren.”

Jeppe vervolgde zijn toespraak, het volk bezwerend, zich rustig te houden. Hij zou zelf naar Pretoria gaan, om met den President te spreken, en hij zou al het mogelijke beproeven, om een billijke verruiming van het stemrecht te verkrijgen.

„Laten wij de Regeering achting afdwingen door een waardige houding, en de vlag van het land, waar wij wonen, respecteeren!” riep hij met krachtige stem.

„Daar heb je 't al,” riep de roode snor; „de vorige spreker heeft gelijk — de vent is door de Boerenkliek omgekocht.”

Jeppe schudde droevig het hoofd.

„Arm, verblind volk!” zeide hij, „ge werpt uw trouwste vrienden met steenen!”

Hij sprong snel van den wagen, om erger te voorkomen. En toen hij zich door den muur van menschen had heenge-drongen, liep hij vlak tegen den mijndokter aan. De dokter stond rustig een cigaret te rooken, terwijl een sarcastisch lachje zijn lippen krulde.

„Ouwe jongen!” zeide hij, „steek een cigaret van mij aan, om te kalmeeren.”

„Ik ben bedroefd en verontwaardigd,” zeide Jeppe.

„Onzin, man, onzin! 't Is canaille! Weet je dan niet, dat men eerder door een mestkar overreden wordt dan door een fatsoenlijken wagen? Nu doe je verstandig, door een cigaret van mij aan te nemen — hier is een vuurhoutje!”

Zwijgend stond daar het Volksraadslid, met een kleur van opwinding op het gelaat.

„Ze zijn dronken, Jeppe. De Jingo wijn is hun naar 't hoofd gestegen, en met dronken menschen moet men niet praten. Dat geeft totaliter niets.”

„Een verstandig woord moet toch een goede plaats vinden, dokter.”

„Bij nuchtere menschen, maar ik zeg je: dit gepeupel is stomdronken.”

„Ik heb hun de waarheid gezegd.”

„En uit dankbaarheid gooien ze jou straks de ruiten in — ga maar gauw naar huis, om je ramen stevig te barricadeeren!”

„Ik zal gaan — ga je mee, dokter?”

„Nee, ik blijf nog even. Het wordt al interessanter. Kijk, daar hebben ze een Transvaalsche Vierkleur. Dat belooft wat. Ik vind het hoogst belangwekkend, om eens te zien, hoe die dronkenmansfurie zal uitrazen.”

Hij keek om. Jeppe was heengegaan.

„Een eerlijke kerel,” mompelde hij, „en een idealist. Die hebben 't het kwaadst van allemaal. Ze breken de beenen elken dag, en ten slotte blijven ze liggen; ze kunnen niet meer op. Kijk, daar hebben ze de Vierkleur.... Nu wordt ze in flarden gescheurd.... Nu er op getrapt.... Jongens, jongens! Als Paul Kruger nu nog niet siddert, dan is hij door de wol geverfd. Wat een lawaai!”

En de dokter hield zich de handen voor de ooren, om het gebrul van het janhagel niet te hooren.

Slawski voerde weer het woord.

„Er moet een daad geschieden,” zeide hij, „elk volk heeft de regeering, die het verdient. Wij willen een eerlijke regeering, om politieke rechten en stemrecht. Wij willen geen tirannen, en als 'er nijpt en nog eens nijpt, zal Pretoria gewaar worden, dat Londen ook nog bestaat. Geen Britsch gouvernement zal ons in den steek laten.”

Marais verloor opnieuw zijn zelfbeheersching.

„Hij liegt, de man uit Warschau!” riep hij. „Jeppe zei de waarheid, maar deze Pool liegt. Het gaat niet om politieke rechten; het gaat om geen stemrecht. Het is alles leugen, vervloekte leugen. Het is het Kapitalisme in bond met het Imperialisme, dat jullie bij den neus neemt — ik waarschuw jullie!”

„Een echte huurling van Paul Kruger!” schreeuwde

Slawski. „Ik ken hem — 'tis Jan Marais, een contractant op de Kosmos en tevens spion van een verrotte Regeering.”

De menigte begon op te dringen tegen Marais. Hij rook de whisky, die ze hadden gedronken, en de man met de roode snor gaf hem een vuistslag in 't gezicht, dat hem het bloed uit den neus stroomde.

Maar dat telde Marais op dit oogenblik niet. Hij was over zijn zenuwen heen, en hij herhaalde: „'t Is alles leugen, leugen!” Hij gilde zijn gloeiende verontwaardiging uit in dien kreet. Ze konden hem doodslaan, maar de waarheid zouden ze hooren. Nu had hij ze gesproken, en klemde de tanden op elkander, om den storm te braveeren.

Op dit oogenblik greep een forsche hand hem bij den arm, en rukte hem met een reuzenkracht uit den binnensten muur van menschen, die hem omsingelde.

„Ik zal met hem praten,” zei de man, die hem had losgerukt, „ik versta dat werk.”

Het vastberaden gebaar van dien man, zijn gebiedende stem en het vermoeden, dat hij op eigen gelegenheid den vermetelen Afrikaner zou aflossen, overblufte voor een oogenblik het gepeupel.

Marais voelde nog steeds den greep van den vreemden man, die hem veilig uit het gedrang voerde.

„Daniël Venter,” zei Marais, „ben jij het?”

„'t Was hoog tijd, dat ik je bijsprong. Jij bent voorbarig geweest; onze tijd is nog niet gekomen om te praten. Dat komt later. Je ziet wel, dat ik mijn uniform niet eens aan heb. Vlucht nu, voordat ze je op de hielen zitten!”

Het schemerde reeds; snel viel de donkerte. En de straatlantaarns werden aangestoken.

HOOFDSTUK XXIX

Het razende Volk.

Marais bereikte den winkel van Jacob van Vuren, en glipte binnen. Hij liep recht door naar de woonkamer, die zich achter den winkel bevond.

De lamp brandde. Oom Jacob zat een winkelboek bij te werken; de grijsaard bevond zich in de donkerte, terwijl tante Jenneke de aardappelen schilde voor den volgenden dag.

Zij rees verschrikt omhoog.

„Wat is dat, neef?” vroeg zij bezorgd, zijn bebloed gelaat ziende.

„'t Is niet erg,” zeide hij, „een bloedende neus, maar het bloeden is al opgehouden. Heeft u water? Dan wasch ik mij af.”

Hij sprak kalm en bedaard, doch zijn neusvleugels trilden. En hij stapte naar de keuken, om zijn gezicht te wasschen.

„Hoe kom je aan dien bloedenden neus?” vroeg tante, die er het hare nog niet van had.

Marais zette zich aan de tafel en vertelde het. En met ingehouden adem luisterden de anderen.

„Dat is toch verschrikkelijk!” riep oom Jacob met ontsteld gelaat, terwijl hij met het potlood zenuwachtig op de tafel trommelde. „We beloopt alle kans, dat we die horden straks hier krijgen.”

„Ik denk het ook,” hernam Marais op rustigen toon, „en om jullie niet in ongelegenheid te brengen, zal ik verder vluchten.”

Toen toonde tante Jenneke zich weer de kordate, Afrikaansche vrouw.

„Als ze komen, is 't nog tijd, neef; ge kunt achteruit — is 't niet waar, man?”

Oom Jacob zou er veel om hebben gegeven, indien Marais dezen keer zijn deur was gepasseerd, maar nu hij er eenmaal was, wilde oom toonen, dat de Afrikaansche gastvrijheid zich ook in den nood niet verloochent.

„Jij blijft maar kalm hier,” zeide hij. „Moeder! Jan zal er honger van hebben gekregen, en er is nog een malsch schaperibbetje overgeschoten van dezen middag.”

Tante dekte aanstonds den disch, en Marais liet zich geen twee keeren nooden. Een beker versche melk, het schaperibbetje en voedzaam brood stonden voor hem, en hij at met smaak.

Oom Jacob ging naar buiten om te luisteren. Het markt-

plein scheen de andere straten leeg gezogen te hebben, en met een verhelderd gelaat trad hij weer binnen.

„Misschien zakt de bui nog af,” zeide hij.

Doch Marais was er minder zeker van.

„’t Is een loeiende zee,” zeide hij, „en alles kan gebeuren. Het volk is dol en bezeten, en de jeneverflesch gaat rond — zou oom Jacob den winkel niet sluiten? Klanten komen er toch niet meer.”

Oom Jacob stond op, en draaide de winkeldeur op slot.

„Ik zal de zijdeur ook maar verzekeren,” zeide hij. En ze ging eveneens op slot.

„Het komt me voor, dat het rumoer sterker wordt,” meende de winkelier ineens met groote onrust in zijn stem.

Niemand antwoordde, allen luisterden, het rumoer naderde.

„Ze gaan misschien naar een belendende straat,” meende tante Jenneke.

Dat hoopte ze, maar zij geloofde het niet. Ze legde de hand op het hart, want zij had een zwak hart, en het klopte met snelle slagen.

Er volgde een bange pauze. Toen zeide Marais op kalmen toon: „Ze komen hierheen — oom, waar is mijn geweer? Maak u niet ongerust; ik wil het meenemen, als ik achteruit vlucht.”

Het geweer hing boven de deur; hij nam het vuurwapen van den spijker, en zette het in een hoek der kamer, vlak bij de binnendeur.

Er was geen twijfel meer aan, dat de horde op komst was. Een wild gejoel steeg op, en het rumoer werd al geweldiger.

De oude patriarch hoorde het ook en was de rustigste van allen. Hij stak de pijp aan, zooals hij gewoon was, en begon kalm te rooken.

„Ik heb voor heetere vuren gestaan,” zeide hij. „Zie, het is zestig jaar geleden. Wij waren aan den Vechtkop vastgekeerd, in den Oranje-Vrijstaat: een-en-dertig geweren tegen tienduizend Kaffers. Paul Kruger was er ook bij; ’t was nog maar een jochie, doch niet verlegen. Hij laadde voor mij ’t geweer en zeide: „’t Is een baie zwaar geweer, oom. Kijk

oom, daar klim die Kaffers op die wagens, om ons dood te maak. En toen...."

Maar thans ging de stem van den Voortrekker verloren in het helsche gebrul vóór den winkel.

„Open de deur!" werd er geschreeuwd; „levert Jan Marais uit, of we stormen de deur open!"

Men trachtte ze open te duwen met alle kracht, en Marais snelde naar voren, om er zijn schouders tegen te zetten. Een eigenaardig gevoel van strijdbaarheid kwam over hem.

„'t Is eikenhout, oom Jacob," zeide hij, „'tis een sterke deur, ze houdt het wel!"

Maar toen riep buiten een krachtige stem: „Op zij! Dat duurt me te lang! Ik zal jullie toonen, hoe men de deur van een tyrannieken Boer openkrijgt."

Er kwam een oogenblik stilte. Toen knalde een revolver-schot, en het slot vloog open.

Slawski was de eerste, die binnentrad, en een wilde stroom van het geboefte uit de achterbuurten van Johannesburg volgde hem. De binnendeur was open; oom Jacob stond te rillen op zijn beenen bij de tafel, maar de patriarch, die zoo menigmaal den dood in 'taangezicht had gezien, zat met een onbegrijpelijke gemoedsrust zijn pijp te rooken.

Tante Jenneke zat naast hem, de armen over elkander geslagen, met bleek gelaat maar vast beraden. Dat zwakke hart was sterk, ja, het was sterk, want het zocht zijn kracht in God....

„Waar is Jan Marais?" brieschte Slawski.

„Hij is hier niet," antwoordde oom Jacob.

„Hij moet hier zijn."

„Zoek hem dan!"

De stem van den winkelier won, nu de nood aan den man kwam, elk oogenblik in kracht.

Men begon te zoeken; de heele kamer werd overhoop gehaald. Toen kregen de winkel, de slaapkamer en de keuken een beurt. Er werd met een woedenden ijver gezocht; de muren werden beklopt; onder de kartels werd getast.

Doch de roode snor maakte er een einde aan. Met een

gramstorig gelaat kwam de man van achter, een flambouw in de hand.

„Scheidt er maar uit,” zeide hij, „de vogel is gevlogen: door een luik in de achterkamer!”

„Dat is de schuld van deze ellendelingen,” riep hij, oom Jacob een hevigen stomp voor de borst gevend. „We zullen 't hun betaald zetten; jongens, plundert den winkel!”

„Daar blijf jullie met je vuile vingers af,” riep oom Jacob. Er was iets in hem ontwaakt, dat te lang in zijn borst had gesluimerd; het Afrikaansche zelfgevoel. Ze konden hem slaan en mishandelen, ze konden hem doodslaan, maar hij zou zijn eigendom verdedigen.

Hij zag, hoe Gil, die dronken was, den ouden man de pijp uit den mond sloeg. Dat duldde hij nog minder; hij voelde hoe het tintelde in zijn arm, en met een vuistslag, die met de kracht van een hamer aankwam, strekte hij den aanrander tegen den grond. Hij viel met het hoofd tegen de pooten van de tafel, en rolde als een blok voor de voeten van tante Jenneke neer.

Oom had zich intusschen gebukt en de pijp opge-raapt. Hij begon te trekken; er zat nog vuur in. En een rookwolk kalm uitblazend, zeide hij op welgemeenden toon: „Ge hebt goed gedaan, mijn zoon, dat ge mijn aanrander hebt bestraft, ofschoon ik meen, dat de tik minder hard-handig had kunnen zijn.”

Slawski dacht er anders over.

„Vent,” schreeuwde hij tot oom Jacob, met een stem, schor van hartstocht, „weet jij wel, wat jij hebt gedaan? Jij hebt een respectabelen man vermoord — nu zal jij er ook aan, dat zweer ik je!”

„Die respectabele man slaapt zijn roes uit,” antwoordde oom Jacob.

Hij was in een gemoedsstemming om alles te trotseeren, en naar den winkel snellend, riep hij: „Hallo schavuiten! Er uit! Hoe heb je 't hart, mijn eigendom te stelen?”

Het was de stem van één man tegen honderd. Zij kwamen met zakken aandragen, om den buit binnen te halen; de ruiten werden ingeslagen; opgeschoten jongens wierpen

elkander met de stukken boter, terwijl de winkelier met zijn eigen touw werd geboeid, om mee genomen te worden, teneinde straks op de markt zijn vonnis te vernemen.

„Eerst de plundering!” riep Slawski, „dan steken wij het Boerenest in brand! Zorgt voor de petroleum!”

De geheele straat was gevuld met menschen, en het liep in en uit in den winkel als in een veroverde stad, die aan de plundering is prijs gegeven. Ou-oom en tante zaten nog altijd in de woonkamer; de pijp van den patriarch was uitgegaan, en beiden zaten daar stil, onbeweeglijk — het beeld van het lijdelijk verzet....

Oom Jacob was aan de toonbank vastgebonden, opdat hij niet ontsnappen zou. Gil was opgerezen, en stond met dubbelslaande tong voor den winkelier, hem op de gemeenste manier beschimpend. En terwijl de brandende flam-bouwen de ruwe trekken der roovers en plundersaars verlichtten, en de winkel, die vóór een uur nog een beeld van netheid en orde vertoonde, in een woesten chaos was herschapen, was dit alles het werk van het kapitaal, dat ten zegen of ten vloek kan zijn voor een volk, en ontaardend tot Kapitalisme, het Communisme kweekt.

Doch thans gebeurde er iets buitengewoons.

„De Zarps!” schreeuwde een jongen, „de Zarps!” den winkel weer inholland. Maar een hand greep hem bij den nek, en smeed hem met een geweldige kracht de straat op, terwijl een dozijn politeagenten de straat leegklopten met den gummistok, en een ander dozijn den winkel binnenstormden.

„Er uit,” riep de politie-luitenant, „er uit, geboefte!” En het begon met den gummistok reeds slagen te hagelen.

Dat waren de Zarps! de Johannesburger politiemannen, jong, gespierd, lenig als panters, vierkant in hun schouders — zonen van Hollandsch Afrika....

De man met de roode snor trachtte in de verwarring nog een zak vol kaas naar buiten te sleepen, maar hij kreeg van Venter zoo'n geduchten slag over zijn handen heen, dat hij wel los moest laten.

Doch hij was een robuste kerel en trok de revolver. Tot

schieten kwam het echter niet, want een Zarp, die achter hem stond, rukte hem het vuurwapen uit de handen.

„Ik ken jou wel,” knerste de roode snor.

„En wij kennen jou ook wel,” antwoordde de Zarp; „jij hebt vijf jaar tuchthuis gehad, en de volgende week moet je weer in 't verhoor. Er uit, of ik gooi jou er uit!”

„Zie zoo,” zei Venter in de beste luim, toen de winkel was ontruimd: „Nu is het vuile tuig er uit, en kunnen we oom Jacob helpen.”

Hij haalde den dolk tevoorschijn, om het touw door te snijden, maar oom Jacob begon heftig te protesteeren.

„Nie doen nie, neef,” zei hij; „je moet maar liever een beetje losknoop.”

„Altijd zuinig,” meende Venter lachend.

Maar de luitenant, die deze Zarps aanvoerde, zeide met een ernstig gebaar: „Dat is principe, Venter — dat snap je niet, man!”

De flambouwen waren gebluscht, en slechts de electriche lantaarnen der politie gaven licht.

„Ik zal de petroleumlamp aansteken,” zei oom Jacob, „dan hebben we beter licht.”

Toen de lamp brandde, kon de verwoesting worden overzien. Er was heerlijk huisgehouden; het was een vreeselijke chaos. Tante Jenneke stond op den drempel en sloeg de handen van smartelijke verbazing in elkander.

„Vader,” zei ze tot haar man, „het is een puinhoop. En al de winkelruiten kapot!”

Maar oom Jacob vertoonde zich thans op zijn breedst, en de armen uitstrekkend, alsof hij aanstonds aan het werk zou tijken, riep hij met een zegevierend gebaar: „Ons sal koffie zet voor die wakkere politie-kèrels, en dan sal ons een plan maak!”

* * *

De roode snor had wel gelijk gehad, dat Marais door het luik van de achterkamer was ontsnapt. Hij had, zonder zijn geweer te vergeten, de vlucht genomen op hetzelfde oogenblik, dat het revolverschot het slot had verbrijzeld, en was

terecht gekomen op een open plaats, die door een muur was omringd.

Hij klom over den muur en bereikte een groentetuin. Toen liep hij recht vooruit: naar het einde van dezen groentetuin. Er blonk licht, het was een straatlantaarn. En voorzichtig tusschen de draden van een prikkeldraadversperring heenkruipend, bereikte hij een straat, die evenwijdig liep met de straat, waar de winkel van oom Jacob was.

Het rumoer voor den winkel was ontzettend, en was hij naar zijn gemoed te werk gegaan, dan zou hij terug zijn gekeerd, wat er dan ook van komen mocht. Doch niet zijn hart maar zijn hoofd moest nu spreken, en enkele oogenblikken stond hij bij den lantaarnpaal na te denken, wat hem nu te doen stond.

Er kwam een ander rumoer opzetten. Het was een nieuwe volksooploop, die deze straat had gekozen. Een bende opgeschoten jongens liep tierend voorop, de Engelsche vlag ontplooid, terwijl het licht der flambouwen een phantastisch licht wierp over den schilderachtigen troep.

Marais stelde zich in de schaduw op, toen de bende naderde, en sloot er zich bij aan. Hij bevond zich spoedig in den dichtsten menschenstroom, en was overtuigd, dat er thans geen veiliger schuilplaats was dan tusschen het joelende, razende volk, dat hem zocht.

Een kerel met een pikzwarten baard zette de jeneverflesch aan den mond.

„Ook een zopie, maat? Lust je hem niet? Ik wel, hoor!”
Hij zag het geweer over Marais schouder hangen.

„Waarvoor neem je een geweer mee?”

„Voor de goede zaak.”

„Ik wou, dat ik er ook een had. Ik zou de Boeren door de ribben schieten, dat het zoo kraakte.”

„Morgen zullen ze wel bij hoopen worden uitgedeeld.”

Die tijding scheen bij den zwartgebaarde buitengewoon in den smaak te vallen.

„Dat is mooi,” zei hij, „maar wat moet er eigenlijk gebeuren, maat?”

„Ik zou 't jou willen vragen, kameraad.”

Geen mensch wist, wat er moest gebeuren. Er was een vaag vermoeden, dat er een straatgevecht zou worden geleverd met de politie, dat natuurlijk met de overwinning der revolutie-mannen zou eindigen, en dat dan het politiebureau zou worden bezet.

Doch er was geen politie, om tegen te vechten. Men zag haar niet. Slechts één straat was zoo even bij uitzondering afgezet, om de plundering van een winkel te keeren, maar het was een afgelegen straat, en had verder niets om 't lijf.

Zoo hotsten die volkshoopen dan als benden halve idioten door de stad, en Marais werd door de zuiging meegesleurd: als een notendop op de golven. De dokter was reeds lang naar huis gegaan. „Men krijgt van alles genoeg,” had hij gezegd, „ook van de krankzinnigheid,” en was onder de dekens gekropen.

„Wij zullen voorloopig maar weer naar het Marktplaatsje gaan,” zei de zwarte. „Dat is nu de vierde keer, dat wij er aanlanden. Zonder de jeneverflesch zou 't geen mensch uithouden.”

En hij deed al weer een hartigen teug.

Zoo werd de markt bereikt, waar de troep botste op een anderen optocht. Marais wist nu, wat hem te doen stond. Hij werd door de draaikolk naar den buitenkant geworpen; hij sprong er uit en was een vrij man.

Alles was hem duidelijk geworden; hij was met zichzelf in 't reine gekomen. Hij richtte zijn schreden naar een buitenwijk, en vandaar naar het vrije veld. En nog eenmaal zich omkeerend naar de goudstad, riep hij: „Judasburg! Judasburg!”

HOOFDSTUK XXX

Afrikaansche Gastvrijheid.

Het is geen nacht om te slapen, en het schijnt niet duister te zullen worden. Er hangt aan den westelijken horzion nog een zachte weerschijn van het weggestorven avondrood. De maan is opgegaan boven een ver bosch van blauwe gom-

boomen, en zij werpt een vloed van wit licht op de groene mieliesvelden.

O, zij zijn een pracht om aan te zien! Jans vader kon er zich zoo in verlustigen, als de mielies bij beurte door malsche regenbuien en warmen zonneschijn werd gedrenkt, en als de sprinkhanen niet kwamen, die ontzaglijke zwermen, die het licht der zon verduisterden, en alles kaal vraten, waarop zij neerstreken.

Ja, 't was een lust, als de vele plagen, die het Afrikaansche boerenbedrijf teisteren, wegbleven, en de mielies een honderdvoudige vrucht beloofde.

Jans vader placht te zeggen: „De mielies moet het hem doen; geen mielies, geen voedsel.”

Veelbelovend staat ze thans. Als muren rijken de stammen op; God had hun bevolen, de menschheid van voedsel te voorzien, en ze zouden het doen. Zij zouden dat groote gebied van Transvaal overstromen met haar overvloed. God had het haar bevolen, en daarom zullen zij het doen.

O, het is zoo'n liefelijke zomernacht! Johannesburg is een kokende zee geworden van hartstocht, woede en angst, en de vrede is er weggevlucht. Doch hier is de vrede; Jan voelt het aan zijn hart; de adem van den vrede gaat over het landschap, en daarom gaat zijn hart zoo rustig kloppen.

Een zoete geur stijgt op uit de valleien, en door de bloeiende heesters ruischt het nachtwindje. Het spreekt met de bladen: een voor een. Het begint te spreken met de bladen aan den top, en daalt dan neer tot aan het laatste blaadje, dat den grond raakt. Elk blaadje krijgt zijn beurt, en niet ééntje wordt er overgeslagen. En zij antwoorden één voor één; heel zacht, alsof ze beschroomd zijn. Doch ze zijn niet beschroomd; dat schijnt maar zoo, omdat ze zoo gelukkig zijn, daarom spreken ze zoo zacht. En de man schrijdt langs haar glanzende baan, en het Zuiderkruis schittert, en de Melkweg tintelt als een met juweelen overdekte mantel, en de wijde, wijde horizonten zingen het lied van Zuid-Afrika's schoonheid....

* * *

Johannesburg lag nu achter Marais; een droevig hoofd-

stuk in zijn leven was afgesloten; en de vlucht over een muur en door de prikkeldraadversperring was het einde geweest. Er schenen weken te liggen tusschen het oogenblik, dat het slot der winkeldeur door een revolverschot werd verbrijzeld en dit oogenblik; toch waren het slechts enkele uren geweest. Zoo waar is het, dat de maatstaf van den tijd ontsnapt, als ontzaglijke gebeurtenissen ons leven schudden.

Het was gedaan met het gouddelven. Hij wilde geen steenen werpen op hen, die het deden, maar voor hem was het een zondige weg geweest. Hij had rijk willen worden; het goud had hem aangelokt, het goud was zijn god geweest, terwijl het zoo majestueus klinkt in het Eerste Gebod: „Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.”

Hij had God den Allerhoogste ontmoet op zijn pad: daar in de diepten der aarde, en zijn hart was versmolten van angst. Dat was het keerpunt geweest; toen scheurde de blinddoek; toen begon hij te verstaan, dat de gouddorst en de zucht naar aardische rijkdommen de menschenziel in een woestijn jagen, waar zij jammerlijk moet verkommeren.

Zijn hart was bedroefd geworden; het was die droefheid, welk een onberouwelijke bekeering werkt tot zaligheid. In de verborgenheid had hij tranen gestort, en deze tranen waren als dauw en regen geweest op een planting, waaraan de gouden appelen van het waarachtige levensgeluk zouden groeien.

Hij wist het nog zoo niet; hij tastte nog in nevelen. Maar de nevelen werden lichter; er was een oprechte begeerte in zijn ziel geboren, om God te dienen, en de blinkende Morgenster ging op in zijn hart, om alle nevelen te verjagen.

Hij dacht aan zijn moeder, aan Nellie, het ideaal zijner droomen, maar ook aan zijn vader. Hij begon op alles een anderen kijk te krijgen dan vroeger: door den geest van verzoening, die tot de diepten zijner ziel als de adem van Christus was doorgedrongen.

Had zijn vader gezegd, dat hij zijn zoon niet meer onder zijn oogen wilde zien? Het was zoo, doch wie was de oorzaak? Was Jan zelf het niet? En waarom was hij dan zoo kortzichtig geweest, om niet te verstaan, dat het scherpe

woord zijns vaders wortelde in de liefde tot zijn dolend kind?

Hij kwam voorbij een eenvoudig landhuis, dat vlak bij den transportweg stond. Er brandde nog licht, en de hond sloeg aan.

De deur stond open. In de voorhuiskamer zat een bejaarde vrouw, de bril op, in een Bijbel met grooten druk te lezen. Zij was zoo ijverig in haar lectuur verdiept, dat ze Marais niet hoorde binnenkomen.

Zij zat te lezen bij een groote lamp met een kleurig overglas, de lamp stond op een rood kleedje. Op een ander tafeltje, in den hoek, stond een gedraaide, blauwe bloempot, pronkend met veldbloemen en zeeschelpjes.

De ou-vrouw bleef nog altijd lezen, en Marais liet het oog langs de muren gaan. Zie, die groote, gekleurde plaat kende hij wel; ze stelde den slag voor bij Bloedrivier, waar 400 Boeren onder aanvoering van Andries Pretorius een dertigvoudige overmacht van bloeddorstige Kaffers in een verwoeden strijd zonder wederga geheel hadden verslagen. Dan hing er aan den wand nog een plaat van een vroolijke bruiloftspartij, met enkele verbleekte portretten er naast.

Marais knikte even, en nu keek tante op. Er lag eenige verwondering in haar blik. Het was een vreemdeling, terwijl zij haar zoon had verwacht.

„Wat wenscht ge, neef?” vroeg ze.

„Ik heb dorst, tante.”

„Er is nog koffie in de kombuis.”¹⁾

„Liever water, tante.”

„Eerst een kop koffie, neef, en dan zooveel water, als ge wilt.”

Zij slofte reeds op haar oude voeten naar de keuken, om een kop koffie te halen, en zij zou zich beleedigd hebben geacht, indien hij de koffie niet had opgedronken.

„Ik had de koffie bewaard voor mijn zoon Cornelis, die naar Johannesburg is gegaan, om over den verkoop van een partij mielies te spreken — weet neef ook den prijs van de mielies?”

¹⁾ Keuken.

„De prijs is mij geheel onbekend, tante.”

„Komt neef dan niet uit Johannesburg?”

„Jawel, tante, doch daarom ben ik nog niet op de hoogte van den mielieshandel. Ik werkte onder den grond; ik was gouddelver.”

Er werd een vroolijk geblaf gehoord en hoefgetrappel.

„Dat zal mijn zoon Cornelis zijn,” zei de oude vrouw. „Hij is de jongste, de andere acht zijn alle de Breede Veertien op. Zoo gaat het. Als de vogels groot worden, dan vliegen zij uit het nest.”

Cornelis trad binnen. Het was een jonge boerenzoon. „Goeden avond, moeder,” zeide hij, den vreemdeling met een onmiskenbare achterdocht opnemend. Doch de beleefdheid verloor hij niet uit het oog, en hij groette den vreemdeling.

„Waar kom je vandaan, neef?”

„Van Johannesburg.”

„Werk je in een goudmijn?”

„Ik heb er in gewerkt.”

Moeder schonk haar zoon de koffie in, en zwijgend zette hij de kop aan zijn lippen.

„De mielies verkocht, Cornelis?”

„Geen sprake van. 't Is onrustig in Johannesburg.”

„Waarom dan toch, mijn zoon?”

„Ze zeggen, dat de Regeering niet deugt, en daarom het onderstboven moet worden gesmeten.”

Weer keek hij den vreemdeling aan met een wantrouwenden, vorschenden blik. Doch hij zweeg. Hij verwachtte, dat thans de vreemdeling zou spreken. De vreemdeling echter zweeg ook.

Toen begon Cornelis voorzichtig den hengel uit te werpen, in de stellige verwachting, dat hij beet zou krijgen.

„Ik was op 't kantoor van een graanhandelaar, die gewoonlijk onze mielies opkoopt. Hij vroeg mij, of ik niet wilde teekenen voor een Vrijwilligerscorps.”

„Voor een Vrijwilligerscorps!” herhaalde Marais.

„Ik vroeg, waarvoor dat corps moest dienen, want ik wilde er haring of kuit van hebben, en hij antwoordde me, dat

het moest dienen, om recht en gerechtigheid te bevorderen. Dat waren zijn eigen woorden."

„Een schoon doel, neef!"

Haha, dacht neef, nu zal de aap gauw uit de mouw komen. Hij keek langs Marais heen, en kwam toen ineens met de vraag: „Werft neef ook voor dat Vrijwilligerscorps?"

„Zoo'n opdracht heb ik niet, neef. Ik vermoed trouwens, dat recht en gerechtigheid deerlijk in 't gedrang zullen komen, als dat Vrijwilligerscorps dat zaakje moet opknappen."

Cornelis haalde den tabakspot tevoorschijn en stopte de pijp.

„Wil neef ook stoppen?"

Toen haalde Marais zijn houten pijp tevoorschijn en stopte ook.

Het gelaat van Cornelis verhelderde.

„Ik heb me dus vergist, toen ik meende, dat neef een werver was."

„Deerlijk vergist ook, neef Cornelis. Er is geen haar op mijn hoofd, dat er aan denkt."

„Machtig! Machtig! Het doet me baie plezier, dat neef voor de Rooibaatjes niet wil uittrekken."

Cornelis begon geheel te ontdooien.

„Ik is heeltemaal plezierig, dat neef staat aan den rechten kant — hoe is de naam van neef?"

„Jan Marais, een zoon van Gerrit Marais, die op de plaats „Vierhoek" woont."

Cornelis wendde zich tot zijn moeder met de vraag, of zij niet naar bed verlangde, maar zij antwoordde, dat het nog geen haast had.

„Gerrit Marais," zei ze nadenkend. „Onlangs spande hier een jonge Gijs Neethling uit; er was een nichie bij hem, dat bij Gerrit Marais thuis behoorde."

„Rechtig, tante — rechtig! Wat denkt tante van dat nichie?"

Tante glimlachte. Zij was ook jong geweest, en oude, dierbare herinneringen kwamen op.

„Er zit een flinke, fluksche boerenvrouw in — is neef met haar in verkeer?"

„Nog niet, tante, maar 't kan er van komen.”

En de oogen van Jan Marais begonnen te schitteren, toen hij dit zeide.

„Hoe gaat het in Johannesburg?” vroeg tante.

„'t Zal moeten buigen of barsten,” meende Marais.

„Laat het maar barsten!” zei Cornelis, „die vuile bocht! Er zal nu wel gauw een end aan komen; 't geduld van Oom Paul raakt uitgeput.”

Hij begon met macht te dampen, door de ruiten naar buiten kijkend, naar de wijde velden, die als gesmolten zilver overgoten waren.

„'t Zal wel spoedig beter worden,” vervolgde hij, „als die oproerkraaiers maar eerst op hun baatje hebben gekrijgd. Ons het baie veel tegenspoed gehad: hagel, rooiwater, droogte, longziekte, runderpest, sprinkhanen — weet neef, van wie die sprinkhane afstam?”

Marais wist het niet, en Cornelis legde het hem met innige voldoening uit, dat de sprinkhanen van de Engelschen afstammen. Hij bewees daarmee, dat de sprinkhanen, zoolang zij nog niet kunnen vliegen en dus „voetgangers” zijn, een rood baatje aan hebben. En deze eenvoudige boerenzoon schaterlachte van plezier, toen hij Marais tekst en uitleg deed van de afstamming der sprinkhanen. In zijn aangeboren en onbegrensd optimisme verzekerde hij, dat nu alles netjes voor elkaar zou komen, als de Rooibaatjes maar eerst op hun nummer waren gezet.

„Het kan wel meenens worden,” zei Marais.

„Het moet meenens worden, neef. Onze geweren zullen praten, en ik hoop er bij te zijn.”

„Maar nu wordt het tijd naar bed,” meende de oude vrouw, „voor neef is er een kartel in de buitenkamer.”

Het sprak immers van zelf, dat Marais van nacht hier bleef. 't Werd hem niet eens gevraagd, of hij wilde blijven. Deze familie had veel tegenspoed gehad, maar den reizenden man kon men toch altijd nog herbergen.

Cornelis wees hem den weg naar de buitenkamer, die men slechts van buiten, over de stoep, kon bereiken. Het zinken dak blonk als gepolijst staal in den maneschijn, en

uit de verte, uit een locatie van Kafferstulpen klonk de vroolijke muziek van een bruiloft.

Marais hoorde ze nog even, toen hij zich ter ruste legde; toen viel hij in een diepen slaap, zonder droomen.

HOOFDSTUK XXXI

Vóór het Onweer.

Marais was reeds vroeg uit de veeren, en ging naar buiten. Een plechtige stilte beheerschte de natuur, en de ochtendglans rees op boven de bergen. Links gaapte een donkere bergpas; rechts schemerde het dak van een boerenwoning boven een heuvelrand uit.

Nu werd de vlugge hoefslag van een paard gehoord. Recht op zat de ruiter, en Marais herkende hem.

Het was Barend Erasmus. Het geweer hing over zijn schouder, en de loop schitterde in het morgenlicht.

Barend sprong uit het zadel, en reikte Marais de hand. „Kon jij het in die verpeste lucht niet meer uithouden?” vroeg hij. „Kom, het doet me plezier. Is moeder van der Staden al op? Mijn maag jeukt van den honger.”

Hij wierp zijn paard het zadel af; daarna werd het gekniehalsterd.

„Zoek nu maar je kost!” zei de ruiter.

Het paard liep het weiland in, recht op de spruit aan, om te drinken. Want de rit was lang geweest.

Barend wees met de hand achterwaarts.

„’t Is daar hommeles!” zeide hij. En hij bedoelde Johannesburg.

„Kom je er vandaan?”

„Ik was van nacht de gast van Freerk Malan, en heb er wat van gezien.”

„Is Freerk niet lastig gevallen?”

„Een hoop gespuis kwam voor zijn huis, en ik denk niet, dat het er met menschlievende bedoelingen kwam. Ik bracht hun intusschen aan ’t verstand, dat mijnheer Hammond, de

goudkoning, een klant was van Freerk, en dat mijnheer Hammond het hun geducht kwalijk zou nemen, als den groentenboer een haar werd gekrenkt. „Als er wat moet gebeuren,” zei ik, „gaat dan naar den volgenden winkel!”

Barend begon te lachen van plezier, als hij er nog aan dacht. De eigenaar van dien winkel, die alleen met een doove huishoudster woonde, was namelijk een felle Jingo-klant, en had zich naar de markt begeven, om het opgewonden volk nog heviger op te ruien. Het was middernacht, toen hij thuis kwam, en met ontzetting bemerkte toen de man het vandalisme, waarmee in zijn woning was huisgehouden. De deur was ingetrapt, en de heele winkel was leeggeplunderd, terwijl de doove huishoudster in een hoek van de huiskamer zat te hullen van woede.

„Onder de Engelsche voormannen,” ging hij voort: „ken ik er slechts twee, die hun verstand hebben behouden; het zijn de Volksraadsleden Jeppe en Loveday — aha! daar is tante al! Goeden morgen, tante!”

„Goeden morgen, neef — brengt ge tijding mee uit Johannesburg?”

„Tot twee uur dezen nacht heeft het geweldig geruimoerd in de stad, maar toen waren de kelen heesch geschreeuwd. Ze konden niet meer en gingen huistoe.”

„Gaat neef ook huistoe?”

„Nog nie, tante. Ek blijf nog 'n bietjie rondkijk, of die skildpad die kop nie uitsteek nie. Daar gaat net nou een deputatie uit Johannesburg naar President Kruger.”

„'t Zal niemendal geven.”

„Altemaal komedie, tante, om tijd te win. Die ketel kook, en als hij overkook, moet ons hom afzet.”

Neef Barend haalde een nieuw nummer van de „Star” te voorschijn. Er stond met vette letters op gedrukt: „Staat bij het Manifest in zijn geheel, en vecht voor uw rechten!”

„'t Is maar een pennelikker, die dat schrijft,” zei Barend met groote minachting: „als het tot kloppen komt, dan kruipen ze achter hun lessenaren weg.”

„En het opgeruide volk kan het gelag betalen,” meende tante: „komt, zoons, en drinkt koffie!”

Op dit oogenblik werd een troep snelvoetige Zulu-Kaffers, die in de mijnen hadden gewerkt, boven den heuvelrand zichtbaar. Zij liepen hard, nu en dan schuw omkijkend, alsof Johannesburg de stad des verderfs was, die hen dreigde te verslinden. Zij volgden den transportweg, waaraan het huis der weduwe Van der Staden stond, en Marais herkende den voorste.

„Ha, ou-jongen,” riep Marais: „wacht toch even, en vertel ons, waarom jullie zoo hard loopt.”

Toen zag Lavater, dat zijn vroegere baas hem riep. Hij wischte zich het zweet van het koperkleurige gelaat en antwoordde: „Baassie, ben jij daar? Ons loop hard, omdat ons zeer bang is. Ek moet voort, Baassie, want die andere maats ren al maar door.”

„Dat is niets, ou-jongen. Jij bent een echte zoon van den grooten Chaka, die over al de Zulu's zijn scepter zwaaide, en ge bent vlug op je voeten als de springbok. Sta stil, ou-jongen, en ge krijgt tabak.”

Lavater's gelaat toonde ineens een aanmerkelijke verandering. Het wit der oogen begon te schitteren, en de oude roem van zijn natie deed zijn borst zwellen van trots.

Begeerig strekte hij beide geopende handen uit naar de kostelijke tabak, en hij raakte geheel op zijn gemak.

„Dankie, Baassie, baie dankie.”

„Waarom hou jij die kop scheef?” vroeg Marais.

Lavater had een bloedzweer in zijn nek.

„Ze doet baie zeer, Baassie.”

De ou-vrouw wist er raad voor. Er stond nog een klein potje leeuwenvet in den hoek van de kast. Zij was er erg zuinig op, maar toen Marais haar hulp inriep, wilde ze niet achter staan.

„'t Is 'n vinnige bloedzweer,” zei ze, „maar ons sal 'n plan maak. Cornelis, haal jij die potjie leeuwenvet!”

Haar zoon haalde het, en het vet werd op de zweer gestreken.

„Dat sal net nou help,” zei ze.

Lavater lachte van plezier.

„Ik voel 'tal, ou-nooi,”¹⁾ zeide hij; „die pijn word al baie minder.”

¹⁾ Oude vrouw.

Nu vertelde hij ook de reden van den angst zijner stamgenooten. Er was een gerucht doorgedrongen tot de Kafferlocaties, dat de Kaffers gewapend zouden worden, om te vechten tegen de Boeren. Het had hun hart met schrik vervuld; ze waren aangenomen om in de mijnen te werken, maar niet om te vechten.

Thans kreeg hij ineens weer haast, om zijn makkers in te halen. „Daaag! Daaaaag!” riep hij, en met de handen tegen de borst gedrukt, snelde hij, het hoofd scheef, als een pijl uit den boog de anderen achterna.

Het was een morgen met koele luchten, en 't was Zaterdagmorgen. Elk uur bracht nieuwe verrassingen; de tijdingen joegen elkander, en deze transportweg bood een tafereel van levendigheid als nooit te voren. Ruiters stoven te paard voorbij met een snelheid, alsof een stad in brand stond; men zag moeilijk voortstampende ossenwagens en nieuwe groepen vluchtende Kaffers.

Het was de uittocht uit Johannesburg, die reeds vóór eenige dagen was begonnen, en de grond begon Marais onder de voeten te branden. Het was het opkomend ongeduld.

Maar hij miste zijn paard, en een Afrikaner zonder paard is als een vogel met afgebroken vleugelen. Het was voor hem dan ook een ware voldoening van Barend te vernemen, dat de familie Van Vuren op komst was, en dat zij zijn paard, dat bij hen was gestald, zouden meebrengen.

Als ze nu maar spoedig kwamen! Het ging reeds tegen den middag, en kwamen ze in den avond, dan zouden ze wel uitspannen en tot den Maandag vertoeven, want morgen was de Dag des Heeren, terwijl het een vaste traditie bij de Van Vurens was, om op dien dag slechts bij de uiterste noodzakelijkheid te trekken.

Geprikkeld door zijn ongeduld, ging Marais boven op een kopje op den uitkijk staan, doch het wachten duurde lang, en turend in de richting van de stad, die hij in zijn toorn en verontwaardiging de Judasburg had genoemd, kwam de bitterheid weer boven.

Een vloed rees op in zijn gemoed — zwart als de haat. Ja, het was de haat, en een groote walging vervulde zijn ziel om het goochelspel, dat in Johannesburg werd afgespeeld. Er was geen verdrukking, en de kern der bevolking wilde geen geweld. Er was ook geen reden voor, en nóóit had de President zich edeler betoond dan in deze worsteling. De Uitlanders zouden immers het stemrecht krijgen, ofschoon de meesten er maling aan hadden, doch het stemrecht zou geleidelijk worden toegekend, opdat de Boerenbevolking, die het eerstegeboorterecht der Blanken bezat, niet door den vreemdeling, dien hij gastvrij aan zijn disch had ontvangen, zou worden overstemd.

Het was de haat, die het bloed sneller deed kloppen in de aderen van den jongen Afrikaner. Maar mocht hij haten? Hij kon het beginsel verfoeien der revolutie, maar hij mocht geen menschen haten.

De meeste volgelingen der mouterij waren trouwens misleid. Zij wisten niet, wat zij deden. Hij moest de zonde haten maar de zondaren liefhebben — was hij niet zelf een zondaar? En was hem niet veel vergeven?

Barend Erasmus was reeds lang weggereden, en de familie Van Vuren bleef weg. Tegen den avond vernam Marais van een kennis, die uit Johannesburg kwam, dat de familie besloten was nog te wachten. „Ons sal die kat nog net nou uit die boom kijk,” had oom Jacob gezegd.

Er was niets aan te doen, en Marais bleef voorloopig de gast van moeder Van der Staden.

* * *

De volgende Zondag was een stille, rustige dag. Hij herinnerde aan het vredige, blauwe azuur, wanneer een onweersbui is weggetrokken, en de nieuwe onweersbui nog toeft aan den horizon.

De ou-vrouw was reeds vroeg opgestaan, en zei aan Marais, dat er godsdienstoefening zou worden gehouden in het naburige boerenhuis, dat wegschool achter gindschen heuvelrand. Cornelis spande de gehavende Kaapsche kar in, om er met moeder heen te rijden, en Marais vond plaats in een ander rijtuig, dat er ook heen reed.

Een schoolmeester, die tevens ouderling was, sprak een stichtelijk woord naar aanleiding van den tekst: „God is ons een Toevlucht en Sterkte; Hij is krachtelijk bevonden eene Hulp in benauwdheden.”

Het was een kleine samenkomst. Doch wat deerde dat? Het zat niet in het aantal; waar twee of drie in den naam des Heilands vergaderd zijn, daar zal Hij immers in het midden wezen?

Er werd gebeden en gezongen, en het slotvers was:

„Maar, trouwe God, Gij zijt
Het schild, dat mij bevrijdt,
Mijn eer, mijn vast betrouwen!”

Een wondere trilling ging door aller binnenste. Grootte gebeurtenissen waren op til; de lucht was verzadigd met electriciteit, en de bliksem zou uitschieten. Doch geen nood, want God is een schild voor al de Zijnen!

Onder de toehoorders was een vergrijsde Voortrekker, een echte Takhaar, met strakke, stroeve trekken: een harde man, naar 't uiterlijk te oordeelen. Hij weende, toen dit vers werd gezongen. Hij had het immers ervaren in zoo menig doodsgevaar, wat het zeggen wil, God tot een schild te hebben. En daarom weende hij.

Rustig verliep de dag. De gasten schikten aan het middagmaal, zooals het de Afrikaansche zede medebrengt, en in den namiddag zocht ieder zijn woning weer op.

Het werd avond; het werd nacht. Twee keeren sloeg de hond aan. Elken keer was het een afgedwaald beest, dat het erf opliep. Cornelis stond op, om ze het veld in te jagen, en 't was weer in orde.

Toen het Maandagmorgen was, zei Marais: „Nu zal de familie Van Vuren komen.” Cornelis en zijn moeder twijfelden er evenmin aan, en hun verbazing was groot, toen een Boer, die vlak bij Johannesburg woonde en te paard voorbijkwam, hun vertelde, dat de rust in de stad was hersteld, en de goudmijnen binnen enkele dagen weer zouden gaan werken.

Men kon 't niet gelooven, maar De Boer, die 't vertelde,

was een betrouwbare man, en hij leverde zelf het bewijs, door eenige dagen bij een zwager te gaan logeeren.

Hij zeide op zijn rustige, zakelijke manier, dat hij zijn gezin en zijn bedrijf toch niet in den steek zou laten, indien er gevaren dreigden. Hij erkende, zelf eenige dagen in zorg te zijn geweest, maar die zorg was voorbarig, en oom Jacob, die zijn winkel den vorigen Zaterdag had gesloten, was dan ook van plan, den winkel heden weer te openen.

Toen Marais tegenwerpingen wilde maken, begon hij hartelijk te lachen, en aan de uitnodiging van tante, om een kop koffie te drinken, gaf hij gaarne gehoor.

Cornelis begon het nu ook te gelooven. De transportweg was tot zijn stille rust teruggekeerd, en de uittocht uit Johannesburg was geëindigd. De wijde velden ademden rust en vrede; tortelduiven vlogen koerend rond tusschen de takken der gomboomen, en van den kant der bergspruit werd het gesnater der ganzen gehoord. Er was weer een van die snelle wendingen in de politieke verhoudingen ingetreden, waaraan Zuid-Afrika zoo rijk is.

Wat stond Marais in deze omstandigheden te doen? De ou-vrouw raadde hem aan, nog een dag te blijven, en morgen te Johannesburg zijn paard te halen. Het was immers zijn uitdrukkelijk voornemen, naar Vierhoek terug te keeren, maar dan had hij een paard noodig, om de reis te bekorten.

Marais kon er niets tegen inbrengen; het was een verstandige raad; en zoo verbleef hij dan onder dit gastvrije dak tot den volgenden dag.

Doch deze dag zou een geweldige dag worden in de geschiedenis der Hollandsche Afrikaners....

HOOFDSTUK XXXII

Op Kommando.

In een stijven galop ging de bruine klepper van veldkornet Prinsloo door het lange, groene zomergras. De berg-rand schitterde in de eerste gouden stralen der morgenzon;

de dauwdruppels flonkerden als diamanten in de kelken der veldbloemen, en het gefluit der vogels werd gehoord.

De paardehoeven klaptten met eentonigen slag op het harde Kafferpad, en waar het Kafferpad den transportweg bereikte, reed de veldkornet den transportweg op.

Nu hield de ruiter een Kaffer staande, om inlichtingen in te winnen. En den bruinen arm uitstrekkend, zei de Kaffer: „Dáárrr, Ou-Baas, daar woon die weduwe Van der Staden.”

„Dankie, ou-jongen.”

En voort reed de ruiter.

Ginds moest hij zijn, ver achter dien blauwen berg uit, waar de zwakke rook van een boerenwoning pijlrecht optrok naar de zonnige luchten. Een vijver werd zichtbaar; even rimpelde het morgenwindje de oppervlakte. En met een trek van voldoening op het vergrijsde gelaat sprong de veldkornet uit het zadel: vlak voor de woning der weduwe.

De ou-vrouw was alleen thuis met de Kaffermeid; een Hottentotjongen was bezig, gras te snijden, en Turk, de waakhond, lag onder den perzikenboom: het ééne oog dicht en met het andere grimmig rondloerend. Hij rees op, toen de ruiter de twee treden van de stoep opstapte, en vloog onder een woedend geblaf met vervaarlijke sprongen op hem af.

De ou-vrouw had den ruiter eveneens ontdekt. Zij ging hem tegemoet en riep: „Mij wereld! 't Is oom Kees! Stil dan, Turk! Zul je ophouden, vagebond? Schei uit, zeg ik je, nare hond!”

„Kees!” ging zij voort: „waarheen zoo vroeg in den morgen?”

Hij was in volle velduitrusting; het geweer over den schouder, en den bandelier, met scherpe patronen gevuld, over de breede borst.

„Die heksenketel kook over,” antwoordde hij op kalmen toon. „Die Afrikaners moet nou begin, vroeger op te staan, want anders sal die Rooibaatje kom, en vat net nou ons land.”

De ou-vrouw was zeer verwonderd. Gister was alles weer

pays en vree, en was 't nu ineens in 't honderd geloopt?
Wat was er dan gebeurd?

Oom Kees nam plaats op de rustbank van de voorhuis-
kamer, terwijl hij zijn bruinen veldhoed met den breeden
rand naast zich legde. Bedaard stopte hij zijn pijp.

„Heb je wel eens van Jameson gehoord, Tante Dien?”

„Jawel, oom Kees. 't Is immers de dokter, die een keer
bij president Steyn is gekomen, om hem van een ziekte te
genezen?”

„Die is het. Nou, die dokter beweert thans, dat onze Staat
ook ziek is, en hij is met zes honderd man en geweren en
maxims gekomen, om onzen Staat te genezen.”

De ou-vrouw sloeg de handen van verbazing ineen.

„Een snaaksche dokter, hé, tante?”

Oom Kees schrapte een vuurhoutje aan, en begon te
dampen als een Zwitser.

„Ik zal 't jou uitleggen, tante. Zondagavond te elf uur
verliet Jameson met zijn troep het legerkamp te Pitsani
en overschreed onze grenzen.”

„Om naar Johannesburg te trekken?”

„Ik denk zoo. Heden morgen te drie uur is luitenant Eloff
met negen politiemannen uit Krugersdorp gereden, om pools-
hoogte te nemen, en al onze burgers worden te wapen ge-
roepen, om den vijand te keeren.”

Er was een oogenblik stilte. Zwaar tikte de huisklok door
die stilte heen.

Toen sprak de ou-vrouw. Haar adem ging sneller dan
gewoonlijk, maar haar gelaat teekende een kalme beraden-
heid.

„Moet m'n seun kommando toe?”

„Ek moet hem opkommandeer, tante.”

„Hij is nog nooit op die oorlogsveld geweest nie, maar hij
sal kom. Zijn vader het geveg tegen die Rooineks bij Bronk-
horstspruit, en hij sal ook veg.”

„Rechtig,” antwoordde de veldkornet: „zoo is 't! Onze
boerenseuns zijn kant en klaar geoefende schutters, om te
bakkelei. Die kunst hebben zij geërfd van hulle voorvaderen.”

De ou-vrouw zat daar aan de tafel, op haar gewone plaats.

Zij stutte het voorhoofd met de hand en peinsde. Cornelis was de voorman geweest na den dood van zijn vader, die in acht dagen gezond en dood was. De longontsteking! En Cornelis had toen Vader's werk overgenomen als een brave boerenzoon. Hij had geploegd en gezaaid; geplant en gemaaid. Hij had alles gedaan en niets verzuimd, om het voor elkaar te houden; en hij was haar eenige steun.

Doch het vaderland was in gevaar, en daarvoor moest alles wijken. Zij was een Afrikaansche vrouw, en wilde haar offer zonder aarzelen brengen.

„M'n seun is op die lande, oom Kees, achter die huis.”

„Dan sal ek hem opzoek, tante.”

De veldkornet stond op en begaf zich naar de stoep. Hij stak twee vingers in den mond, en een scherp gefluit werd gehoord over het bedauwde veld. Toen naderde de Hottentotjongen.

„Keer die perd nader!” kommandeerde oom Kees.

Hij had het paard gekniehalsterd, en dicht bij de vallei graasde het.

De jongen bracht het paard. De veldkornet sprong er op en groette de ou-vrouw.

„De Heere sterke je, tante!”

„Dank je, oom Kees!”

Het klonk als een verborgen gesnik.

En wèg galoppeerde de veldkornet over de kleine houten brug, die de watervoor overspande, dat er de brug van dreunde. Gieren kringden rond: hoog in de blauwe luchten; zwermen vogels streken neer op het land, en langs opengeploegde voren trokken zestien ossen met geduldigen, gestadigen stap de zware ploeg.

Een Kafferjongen had de voorste ossen bij het voortouw; Outa Booi, een bejaarde Kaffer, dreef de ossen voort met zijn lange zweep, en Cornelis stapte achter de ploeg aan, de hand besturend aan den ploegstaart.

De veldkornet had hem reeds herkend. Hij was van zijn paard gestapt, hoog het rasterwerk van prikkeldraad vaneen, en kroop er behoedzaam tusschen door.

Cornelis zag hem naderen en wischte zich de zweetdruppels van het gelaat.

„Stop!” riep hij, den ploegstaart loslatend. En de Kafferjongen, de handen in de lucht opheffend, sprong schreeuwend voor de ossen.

Toen stonden de ossen. En Cornelis begaf zich tot den veldkornet.

„Hoe staat die leve, oom Kees? Ek het oom Kees verwag.”

„Hoe kan dat, neef?”

Toen vertelde Cornelis, hoe daar straks Jan Marais, hun gast, bij hem was gekomen. Hij had van Barend Erasmus groot nieuws gehoord; een Engelsche bende avonturiers was het land binnengevallen, en Johannesburg was weer in koortsachtige beweging geraakt. Marais was niet meer te houden geweest, en was aanstonds te voet vertrokken: in de hoop, op de eene of andere boerenplaats een paard machtig te worden.

Oom Kees legde den jongen man de hand vaderlijk op den schouder.

„Ge moet subiet komen, Cornelis. Er is haast bij 't werk. We moeten die rabauwen vóór Johannesburg keeren.”

„Zoo begriep ik 't ook, oom.”

Als ik moet vallen, neef, dan zullen mijn oude knoken vóór Johannesburg en niet achter Johannesburg blijven.”

Een vonk als een bliksemstraal schoot uit de oogen van den ouden veldkornet.

Toen stonden ze weer rustig en bedaard.

Hij zat al weer in 't zadel. De wijde transportweg lag in groote bochten voor hem; het paard voelde de sporen, en het verdween met zijn ruitser achter den bult.¹⁾

Nadenkend stond Cornelis daar een oogenblik bij de rustende ploeg, terwijl Outa Booi de snuifdoos uit zijn verweerde karos²⁾ te voorschijn haalde.

„Stil staan, Egypteland!” zei hij tot den meest nabij en os.

Het beest keek naar den drijver, en verstond hem. Toen nam Outa met zijn kromme vingers heel deftig een snuifje.

1) Heuvelrug.

2) Deken van dierenhuiden.

„Moet ons nou voortploeg, Klein-baas?”¹⁾ vroeg hij.
„Nee, Outa,” antwoordde Cornelis, „ons sal die osse naar
boven laat trek, en die jukke van die nek gooi.”

„Wat sal Klein-baas dan gaan maak?”

„Die vijand uit die land jaag, Outa.”

Toen raapte Outa Booi de zweep, die hij naast zich had
neergelegd, van den grond, en Cornelis greep den ploeg-
staart.

„Spring fluks voren toe, Abel!” beval de jonge baas, en
de kleine touwleider greep het touw.

Egypteland! Diamant!” schreeuwde Outa Booi met al de
kracht zijner longen, langs het trekkende span loopend: „toe
dan, Geelberg en Bosjesman, julle daarvoor — toe dan
daarr!”

Al die ossen luisterden naar hun namen; zij kenden Outa,
en hadden een diep ontzag voor zijn zweep.

De ploeg zette zich in beweging — voor den laatsten keer.
De hand, die haar bestuurde, werd thans tot ander werk
geroepen: tot den bloedigen strijd voor vrijheid en recht.

Het was de laatste gang der ploeg. Ginds zou zij rusten:
bij dien eenzamen eik. Een haas ging in angstige sprongen
over de moeilijke voren, om de grasvelden te bereiken;
een oievaar sloeg statig de vleugels uit, en steeg op naar
den blauen hemel.

Het doel was bereikt. Nog een krachtige zwaai van de
ploeg, en zij stond stil in de schaduw van den eenzamen eik.

„Mooi zoo!” zei Cornelis: „tot hier toe! Luister nou,
Outa Booi!”

En Outa luisterde, de handen om de lange schacht van de
zweep geklemd, met eerbied. Er was een vaag besef in zijn
kindergemoed, dat de jonge baas iets ontzaglijks zou zeggen,
want het gelaat van den jongen baas was anders dan gewoon,
en de vroolijke oogen stonden zeer ernstig.

„Ek is een burger van die land, Outa, en sal veg. En
as ek nie meer terug kom nie van die oorlogsveld, dan moet
jij die ploeg weer uittrek, en die lande omploeg.”

¹⁾ Klein-baassie = jonge baas.

In de verte, aan den horizon, was een wolk zichtbaar. Ze liet haar regen nederdalen, en in den zonneschijn, die er op viel, teekende zich een regenboog af.

Cornelis wees met de hand naar den regenboog.

„Dat is die Vierkleur, Outa.”

„Net soo, Baassie. Die Engelschman blijft er af. Dat is nou net eenmaal bovenkant zijn hersens — daaggg, Kleinbaassie!”

„Dag, Outa Booil Dag, Hotnot Abel!”

Cornelis schreed met snelle passen langs den zoom van het omgeploegde land; Moeder stond haar zoon reeds op te wachten bij de stoep.

Zij had gebeden; fier en vastberaden stond haar blik.

„Ek maak je padkost al gereed, m'n seun; jÿ sal strÿ vir die lieve vaderland.”

„En ons sal die vijande skiet, dat die veere soo stuif!” antwoordde haar zoon.

HOOFDSTUK XXXIII

Naar het Slagveld.

De stilte te Johannesburg was een verraderlijke stilte geweest, en van Barend Erasmus had Marais het laatste nieuws vernomen. Jameson had het masker afgeworpen; de omnibusdienst van Johannesburg naar Mafeking bleek een legende te zijn; de belangwekkende schildpad had den kop uitgestoken....

Door een geheime, onverklaarbare onrust aangetast, was Jan op dezen Dinsdagmorgen, Oudejaarsdag, reeds vroeg opgestaan, en bij het krieken van den morgen had hij Barend gesproken. Aanstonds had hij afscheid genomen; het was hem onmogelijk geweest, nog langer op de familie Van Vuren te wachten.

Hij liep uren lang, het geweer over den schouder, zonder vermoeid te worden. Het was de lucht van het vrije veld,

die hem goed deed; zijn wangen waren reeds gebruid; en uit zijn oogen straalde frissche levenslust.

Hij was twee boerenplaatsen gepasseerd, en had er een paard te leen gevraagd, doch de oorlogsgeruchten hadden die eenzame boerenhoeven reeds bereikt, en gezonde, sterke paarden waren er niet meer beschikbaar.

Het ging tegen den middag, en de zon brandde fel boven de velden. Zoo zette hij zich dan neder in een vallei, onder het lommer van een wilden vijfboom, om te rusten. In de nabijheid kronkelde een bergspruit tusschen hooge wallen, in grillige bochten door het land, terwijl over den rand van een hoogen heuvelrug een ossenwagen naderde.

Het was reeds de vierde wagen, dien Marais heden zag: uit de richting van Johannesburg. Hij wijdde er weinig aandacht aan; de familie Van Vuren kon het niet zijn; tenzij ze een anderen weg mocht hebben genomen, wat zeer onwaarschijnlijk was.

Er was geen wind; onbeweeglijk hing het loover van het geboomte. Nu en dan glipte een ruiter over het zwijgende veld: het geweer over den schouder, het gelaat naar het Westen gekeerd, in snelle vaart. Het was de wakkere Boerenwacht, die den vijand zocht....

Thans richtte de Afrikaner den blik weer naar den ossenwagen, die over de harde rotsen stampend, langzaam naderde. Hij daalde van den heuvelrand neer, en bereikte de drift van de spruit. Er stond slechts twee voet water; de wagen reed er door heen. En aan den overkant gekomen, werd de wagen uitgespannen.

Marais werd opmerkzamer. Een paard was met den halster achter aan den wagen gebonden; een Kaffer maakte het paard los en liet het grazen. Toen herkende Marais het paard, en zelfs de bles, dien het had voor den kop — het was Duiker, zijn eigen paard.

Hij sprong recht op zijn voeten en ijfde naar de drift. In zijn ongeduld had hij hedenmorgen niet op de Van Vurens willen wachten, en thans zou hij hen ontmoeten op een plek, waar hij hen stellig niet had verwacht.

Er was geen twijfel aan — zij waren het. Oom Jacob

strekte de hand uit, om den grijzen patriarch uit den wagen te helpen, terwijl tante Jenneke tot haar Kaffermeid sprak.

Marais had de drift reeds bereikt. Terzijde van de drift staken klipsteenen boven het water uit; hij zette er den voet op, en sprong vaardig naar den overkant.

„Wel, oom Jacob,” zeide hij: „zijn jullie hier? Ik ben altemaal verwonderd, jullie hier te vinden.”

„Wij zijn gisteravond reeds vertrokken,” antwoordde oom Jacob, „en wilden den gewonen transportweg niet nemen. Freerk de groenteboer had ons gewaarschuwd, dat het vrijwilligerscorps aan 'texerceeren was langs den transportweg, en daarom namen we een anderen koers.”

„Een vrijwilligerscorps?” vroeg Marais met spanning.

„Het is de bedoeling, dat dit corps Jameson tegemoet zal trekken.”

Oom Jacob wist reeds alles van Jameson's inval. Het is trouwens verwonderlijk, hoe snel in zulke gewichtige tijden de berichten zich overplanten in de Transvaal.

Het zwakste ademtuchtje van den wind schijnt ze weg te dragen wijd over de stille hoogvlakten.

„Waar rijden jullie heen?”

„Naar mijn broeder Bart, die bij Krugersdorp woont.”

De ossen verfrischten zich aan het koele water der beek; de Kaffermeid legde een vuur aan, en zette een ketel water op een drievoet boven het vuur.

Het water begon te ruischen, en tante Jenneke zette vlug koffie.

Maar Marais begaf zich naar zijn paard; het herkende zijn meester en hinnikte. Toen klopte de Afrikaner het op den blanken hals.

„Duiker!” zeide hij: „straks zult ge je koningsrit doen, om den vijand te zoeken.”

Toen keerde hij naar den wagen terug. Het sobere maar krachtige maal was reeds aangericht: bruin voedzaam hoerenbrood met het koude vleesch van een paar gebraden hoenders.

„Schik bij, neef Jan,” zei tante Jenneke: „en neem voor lief met hetgeen er is!”

De oude vrouw Van der Staden heeft mij reeds rijkelijk van padkost voorzien."

„Dat hindert niet. Het komt later te pas — schik bij! Heb je ooit zoo'n aartsbedrieger ontmoet als dien Jameson, Neef? Hij heeft ons met den omnibusdienst op de liederlijkste manier bij den neus gehad. 't Is, om er zich dood over te schamen — is 't niet waar, vader?"

Oom Jacob zette de tanden op elkander; zijn gebaren verrieden ergernis, verlegenheid en toorn.

„Ik ben er op de gemeenste manier ingevlogen," was zijn antwoord.

„Gij zijt niet de eenige, oom."

„Het verdiende geld brandt me op mijn conscientie."

„Ge zijt misleid zooals zoovelen, oom."

„Het kan zijn, maar Venter heeft me aldoor gewaarschuwd, en ik wil de gemaakte winst gaarne aan de armen schenken, indien Jameson's plan maar verijdeld wordt."

Hij reikte den ouden patriarch een kop koffie. Ou-oom Isaac nam ze in zijn bevende hand en dronk. Toen zette hij de ledige kop neer in het gras naast zich.

Hij kon met dezen tijd niet meer in den pas blijven; zijn beenen waren te stram geworden. Doch hetgeen vijftig en tachtig jaren geleden was gepasseerd, dat stond hem nog levendig voor den geest. Hij zag nog de vlam uitslaan uit de ouderlijke woning, door Kaffers in den brand gestoken, en hoe de ouders dankbaar waren, dat zij met hun kinderen het naakte lijf hadden gered. Hij had de vijf Boeren zien hangen aan de galg te Slachtersnek — anno 1816; hij had den weergaloozen Trek der Boeren meegemaakt — anno 1836; hij had den stervenskreet gehoord der honderden vrouwen en kinderen, zijn vleesch en zijn bloed, die door zwarte moordenaren waren geslacht: daar bij Blauwkransrivier....

„Het gaat er nu op of onder, Vader!" zei Jacob, zijn zoon.

„Zoo is 't wel tien en twintig keeren geweest met het Afrikaansche volk," was zijn antwoord.

De ruim negentigjarige grijsaard was levendiger in zijn

gebaren dan gewoonlijk. Hij scheen den kruitdamp te ruiken; het wekte de oude herinneringen met kracht; en hij sprak over de crisissen, de vreeselijke benarringen en de uitreddingen van het verleden. Marais luisterde, want in den mond der ouden ligt wijsheid.

„Als we nu klaar komen met dat vuile goed,” zeide Jacob: „dan is de uiteindelijke overwinning behaald.”

„Moe nie glo nie,”¹⁾ hernam de patriarch. „Wordt Rooibaatje overwonnen, dan komt hij terug. Misschien eerst over jaren, maar hij komt terug. Ik ken hem; waar hij 't oog op vestigt, dat moet hij hebben. Toen wij in Natal onze vlag plantten, heeft hij er de zijne naast geplant.”

Nu echter begon het jonge bloed te gisten in Marais' aderen.

„Laat hem terugkomen, ou-oom,” zeide hij: „dan krijgt hij weer een pak slaag, dat hij van geen toeten of blazen meer weet.”

De grijsaard glimlachte stil voor zich heen.

„Zoo sprak ik ook in mijn jeugd, mijn zoon. Maar luister naar mijn woorden: er zal een dag komen, dat de gansche macht van Groot-Brittanje als een lawine op ons zal neerstorten en ons zal verpletteren. Dan zal 't vrede worden.”

„Niet zoo somber, ou-oom.”

„Ik ben niet somber gestemd, mijn zoon. Als Engeland wijs is, dan zal het geen strijd met ons aanbinden.”

Tante Jenneke zette den koffiepot verbaasd neer, en Marais kon geen vat krijgen aan die raadselachtige woorden.

„Dat versta ik niet, ou-oom.”

„Ik zal 't je uitleggen, mijn zoon. De Engelsche politiek is slim maar niet wijs. Er was slechts één wijze Engelsche staatsman, met wien wij in aanraking kwamen. Dat was Gladstone; hij zou het hart van ons volk hebben veroverd. Maar die andere staatslieden graven een afgrond, en in dien afgrond bruist een stroom van bloed. Dat is ons hartebloed. En die afgrond scheidt ons van Engeland. Zoo is de strijd noodzakelijk voor ons.”

¹⁾ Ge moet het niet gelooven.

„Om onder te gaan?” vroeg Marais met hartstochtelijken drang.

Doch de patriarch bleef rustig en kalm.

„De tarwekorrel gaat ook onder, mijn zoon. En hij moet ondergaan, want hoe kan anders het leven uit dien korrel oprijzen? Onze dooden, gevallen voor vrijheid en recht, zullen den prijs eischen voor hun vergoten bloed. God zal dien eisch bezegelen; zoo zal er opgroeien een zelfstandige, soevereine Afrikaansche natie, vrij van de Tafelbaai tot aan de Zambezi-rivier. Dan zal men niet meer spreken van Boer en Brit, maar 't zullen allen Afrikaners zijn, en zij zullen elkander de hand reiken, om schouder aan schouder het zwarte gevaar te keeren.”

De grijze patriarch sprak van het verleden en van de toekomst. Het heden was slechts de schakel, die het verleden en de toekomst voor zijn oog verbond.

* * *

Een blij gevoel van verheuging kwam over Marais. Hij bevond zich weer onder zijn volk, en het gekrijsch van den gouddorst werd niet gehoord. Het licht der toekomst viel op dezen ouden, verweerden ossenwagen; op deze eerbiedwaardige menschen; op dit landschap in de heerlijkheid van zijn bloementooi.

Ineens rees hij op, de oogen strak geopend.

„Wat is het, Neef?” vroeg oom Jacob.

„Ik hoor den donder van het kanon.”

Doch Jacob schudde het hoofd.

„Het is een onweer — ginds.”

En hij wees met de hand naar de verte.

„Het trekt voorbij,” vervolgde hij: „Vader, sal ons inspan?”

„'t Is goed, mijn zoon. De ossen zijn uitgerust.”

Een ruiter sloeg in vollen galop voorbij, maar den ossenwagen ziende in de laagte, reed hij er recht op aan.

Hij kwam van ver, en het doel was Johannesburg. Het was een verkenner der Boerenmacht; Gert Kemp was zijn naam; hij woonde in de buurt van Vierhoek.

„Niets bizonders vernomen?” vroeg hij kort en bondig.

Oom Jacob en Marais vertelden wat zij wisten. Het was voor hem reeds oud nieuws.

„Ben jij te Vierhoek geweest?” vroeg Marais, en Kemp antwoordde, er niet te zijn geweest.

„Maar Nellie sprak ik. Toen ze vernam, dat ik met geheime orders naar Johannesburg moest, sprong zij te paard, om mij nog te ontmoeten. Ze had haar klepper half dood gereden, en was ze tien minuten later gekomen, dan was ik weg geweest. Zij bracht mij haar groeten over voor jou en ook van je moeder.”

Marais' gemoed werd zonderling bewogen.

„'t Is een braaf nichie, Jan,” zei Gert Kemp.

„Het edelste meisje, dat er leeft,” hernam Marais.

„Ho ho,” zei Gert: „nu draaf je weer door; ge vergeet mijn meisje.”

Zijn lach klonk vroolijk op in den zomerdag, en zich over den hals van zijn paard buigend, zeide hij op zachter toon: „Kom eens dicht bij mij staan, Jan — zóó. Je weet, dat de ou-baas, haar vader, mijn familie een beetje arm vond, maar nu heeft hij bloed voor zijn hart gekregen en tot mij gezegd: „Gert, als je wakker mee helpt, om dien aartschelm, dien vagebond Jameson in handen te krijgen, dan wil ik een beetje over mijn kant laten gaan, en kun je Marijtje krijgen, als het echte zinnigheid is. En we krijgen dien Jameson — vast en zeker!”

De glans der toekomstige zegepraal en de glans eener oprechte liefde sprankelden uit zijn eerlijke oogen.

„Wat ga jij nu doen, Jan?”

„Ik spoed me naar het slagveld.”

„Dat is in orde. Het zal niet Nellie goed doen. Zij verwacht niet anders, en heeft in dien geest ook tot je vader gesproken.”

Marais richtte het oog vol spanning op den spreker.

„Wat antwoordde hij?”

Gert wilde 't niet zeggen.

„'t Zal niet veel goeds zijn,” meende Marais op een

smartelijken toon, maar Gert legde hem de hand troostend op den schouder.

„Alles sal reg kom, Jan.”

En zoo scheidden zij.

HOOFDSTUK XXXIV

Verzoend!

Het is in den avond. Oudejaarsavond. Het is een heete zomerdag geweest, en alles voorspelt, dat het morgen weer een heete dag zal zijn. Nu, in de duisternis van den avond, steekt de koelte op.

Gerrit Marais zit bij het eenzame wachtvuur, midden in het veld, dicht bij den transportweg. Ze zijn met hun beiden: de Ou-baas en Outa Bonaparte. De Kaffer heeft het vuur ontstoken en zich in zijn kombars gerold, om te slapen.

Hij ligt dicht bij den groenen mimosa-struik en slaapt. Maar ou-baas slaapt niet; en de beide paarden, die gekluisterd zijn aan het eene been, grazen in de nabijheid.

In den namiddag heeft den ou-baas het bericht bereikt van Jameson's inval; hij heeft snel alles beredderd; en toen is hij weggereden, om den vijand te keeren, terwijl tante Hendrina hem met betraande oogen nog lang heeft nagestaard.

Hij werpt nieuwe brandstof op het vuur, zoodat het vroolijk opvlamt, en een koesterende warmte uitstraalt. Hij heeft zich op een klipsteen neergezet, en zit daar, de armen op de knieën geleund, met het gelaat naar het vuur. Peinzend tuurt hij in de vlammen.

De schimmen van het verleden gaan aan hem voorbij, terwijl hij zit te peinzen.

Hoe lang is het geleden, dat hij is getrouwd! Bijna vier-en-twintig jaren. Over ruim een jaar zal hij met Hendrina, zoo het God belieft, de zilveren bruiloft kunnen vieren.

Hoe heugt hem de eerste bruiloft als de dag van gister!

Ja, 't was een schoone dag, toen hij in een pracht van een rijtuig, met vier schimmels bespannen, naar het dorp reed, om in de kerk het huwelijk te laten bevestigen. En dan die lange stoet van rijtuigen, die volgde! Altemaal familie en vrienden! Het heele dorp stond overeind, en de bruid was het allerschoonste van alles.

De predikant had een treffenden tekst gekozen: „Aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen!”

Hij had er ja en Amen op gezegd en de bruid ook. Zij waren een in het geloof en een in de liefde.

Zij hebben in het huwelijk weinig met elkander gesproken over de liefde, die hun harten samenbond. Maar zij is er nog; zij heeft stand gehouden in voorspoed en tegenspoed, in stormgetij en noodweer. Het Zuiderkruis schittert boven zijn hoofd; zoo schittert de ster der huwelijksliefde boven zijn dak...

In de gewone beslommeringen des levens bemerkt men zulks zoo niet, maar als het huwelijksscheepke door hooge zeeën wordt beloopen, dan merkt men het wel. Zoo was het ruim vijftien jaar geleden, toen de vrijheidsoorlog uitbrak.

Dat was een dag van droevig scheidingswee, toen de veldkornet de deur binnenkwam en zeide: „Het moet zoo zijn, Gerrit; ons moet tegen die Rooibaatjes veg.”

Jan was toen zeven jaar. De vader kuste zijn kind, en het was hem, of hem het hart zou breken.

Dat was Jan. Een bittere trek plooit de mondhoeken van den ou-baas, alsof er een wrange drank aan zijn lippen wordt gezet.

Hij gaat naar de zadeltuigen der paarden, die Outa halverwege tusschen het vuur en den mimosastruik heeft neergelegd. Outa slaapt; zijn diepe ademhaling wordt gehoord, maar Gerrit Marais heeft geen slaap.

Bij het uitstralende licht van het vuur zoekt hij naar zijn zakbijbel. Zijn hand schuift de groote sloop, gevuld met harde beschuiten, op zij. Nellie hield de sloop op, en tante Hendrina vulde de sloop. Gerrit zag het, toen zij 't deed; haar handen beefden van liefde, zorg en angst — trouwe ziel!

In een der zadeltasschen vindt hij den Bijbel. Hij slaat den 90sten Psalm op, en hij leest bij het licht van het kampvuur.

Hij placht het elken Oudejaarsavond te doen, en nu doet hij het ook, want het is Oudejaarsavond. Maar nu is hij alleen, en hij mist het vriendelijk, zachtmoedig gelaat zijner vrouw.

„Aangaande de dagen onzer jaren,” zoo leest hij: „daarin zijn zeventig jaren, of zoo wij zeer sterk zijn, tachtig jaren; en het uitnemendste van die is moeite en verdriet; want het wordt snelijk afgesneden, en wij vliegen daar heen.”

Er gaat een geruisch door het hooge Tamboekiegras: een windstoot, die van de bergen komt. Het is als de ademtocht der vergankelijkheid, die over de velden gaat.

Wij vliegen daarheen.....

Misschien, ou-baas, zal over enkele jaren een ziekte uw sterk lichaam slopen, en al zou het nog vele jaren duren, voordat de onvermurwbare Maaier komt met de haarscherpe zeis, ook die jaren vliegen daarheen. Dit leven is als een droom. Het begint met een kreet, en het eindigt met een snik. En wat daartusschen ligt, wordt een menschenleven genoemd.

Misschien is de dood dichtbij. Onder Jameson's avonturiers zijn scherpshutters, en misschien bevindt zich in den geweerloop reeds de kogel, die morgen uw leven zal afsnijden, Gerrit Marais!

Wij weten den dag onzes doods niet, maar wij weten, dat wij daarheen vliegen. En gij zijt onverzoend met uw zoon, Vader!

Peinzend slaat hij den Bijbel dicht, en zijn hart is bewogen. Indien op dit oogenblik zijn zoon tot hem kwam, dan zou hij zijn kind omhelzen en zeggen: „Gij blijft toch mijn kind.”

Uit het dorp, in de diepte, komt de klank der torenklok. Hij telt de slagen — twaalf slagen. Zij trillen door de ijle lucht, en schijnen zich vast te haken in zijn ziel.

Twaalf uur! Middernacht! Het einde van 't jaar — het zinnebeeld van die laatste Twaalf uur, als met de laatste

verklinking van den laatsten slag de laatste, de allerlaatste seconde van den tijd zal breken op het strand der eeuwigheid....

Sterker dan ooit voelt Gerrit Marais, dat de Oudejaarsavond een zinnebeeld is van het einde. Het gordijn, dat ons scheidt van de eeuwigheid, beweegt zich; het licht der eeuwigheid glijdt heen over dezen middernacht.

De stoere Boer staat van den klipsteen op; hij knielt neder; het rossige licht van het vuur valt op zijn gevouwen handen. Een teedere verzoeningsgezindheid gaat als een zachte vloed over zijn ziel. Hij beseft, dat hij te hard is geweest tegenover Jan, en smeekt God om vergiffenis. Er is geen bitterheid meer in zijn ziel maar een stille weemoed en een reikhalzend verlangen naar vrede.

Zijn hart wordt wijd en ruim; hij kan bidden voor alle menschen, en zelfs voor bittere vijanden, tegen wie hij binnen enkele uren zal vechten op leven en dood. Het aardsche wijkt; de hemel daalt neer; Gerrit Marais bidt voor zijn vijanden....

Als hij oprijst van de knieën, rijst een gestalte naast hem op.

Is het een zinsbegoocheling? Is het een vizioen?

„Zijt gij het, mijn zoon?”

„Ja, mijn Vader,” antwoordt Jan. „Ik vroeg naar u, en men onderrichtte mij, dat ik u aan den transportweg zou vinden, dicht bij Kalkwater. Vader, wilt ge mij vergeven?”

Den stoeren Voortrekker biggelen groote tranen over de wangen.

„Wij hebben beiden het gebod der liefde overtreden, mijn jongen.” En hij houdt de hand van zijn jongen met beide handen vast.

„Hebt gij mij vergeven, mijn Vader?”

„Het is uitgewischt, mijn zoon, zooals men het schrift uitwischte van een lei.”

Helderder straalt het Zuiderkruis. En het is Oudejaarsnacht.

HOOFDSTUK XXXV

Nieuwjaarsdag.

Jameson glimlachte. Het was de Nieuwjaarsdag, en de tocht was tot nu toe zonder hapering en met verrassenden spoed afgelegd. Hij glimlachte, en er was reden voor.

„Een heete dag, Dokter!” zei majoor Willoughby.

Hij nam den helm van 't hoofd, en wischte zich het zweet van 't voorhoofd.

Zij stonden bij de kanonnen, en de artilleristen vroegen, wanneer ze los konden branden.

De artilleristen gloeiden van krijgsvuur, maar de meeste andere manschappen hadden zich langs den transportweg neergeveld om rust te nemen. Zij waren vermoeid; ze hadden zware marschen gemaakt; hun laatste halteplek was te Rietspruit geweest, waar de geheele voorraad eet- en drinkwaren was opgekocht.

De winkelier had om betaling gevraagd, en de dokter had hem kalmweg geantwoord: „Stuur je rekening maar op aan Dr. Jameson te Johannesburg! Morgen ben ik er; ik ga de baan schoonvegen, na misschien een paar schermselingen met de Boeren gehad te hebben.”

Hij had het met de Matabele-Kaffers klaar gespeeld en hun koning Lobengula verslagen — licht, dat hij 't met de Boeren ook zou klaar spelen.

Voor al de artilleristen vormden een kranige bende. En zich tot den Majoor wendend, zeiden zij: „Onze handen jeuken, om de boerenkinkels op hun nummer te zetten.”

Willoughby had er schik van.

„Zoo mag ik het hooren,” zeide hij.

Maar dan met zijn lange armen een potsierlijk wanhopige beweging makend, ging hij voort: „'t Is alles goed en wel, jongens, maar er moet toch een vijand zijn om te beschieten, en we zien er niet eentje. 't Is Nieuwjaar, en de Boeren zullen feestvieren.”

Hij wendde zich tot Jameson, die rustig zijn cigaret rookte.
„Vanmiddag zullen we zonder ongelukken te Krugersdorp zijn, Dokter.”

„En daar nemen we een extratrein naar Johannesburg — steek eens aan, Majoor!”

Hij bood den majoor den cigarettenkoker, en deze stak aan.

„Een voorspoediger Nieuwjaarsdag heb ik nog nooit beleefd,” meende de dokter, en weer lachte hij.

„Wat zal Oom Paul oogen opzetten,” ging hij voort: „als hij hoort, dat wij in blakenden welstand te Johannesburg zijn aangekomen!”

De onderneming had tot heden inderdaad geklopt als een bus. Geen voorzorgsmaatregel, om den tocht te doen slagen, was trouwens verzuimd. De telegraafdraden waren afgekapt; de Boeren, die men onderweg had ontmoet, waren voorzichtigheidshalve voor eenige uren vastgehouden, terwijl de ijzeren winkels, die door Dr. Wolff langs den te nemen weg waren opgericht, voor de proviandeering van het corps de uitstekendste diensten hadden bewezen.

„Kijk,” zei de majoor: „daar komt Slawski aan.”

De Pool deed als verkenner dienst bij de expeditie, en het was een verstandige keuze geweest, hem daarvoor te bestemmen. Beter dan iemand anders was hij met deze streek, die hij zoo dikwijls was doorgetrokken, bekend.

„Zoo Slawski,” zei de majoor: „wat voor nieuws breng jij mee?”

De Pool, die terdege begreep, hoeveel hij waard was bij dezen avontuurlijken tocht, had een neiging, om breedspakig te worden bij het rapporteeren.

Hij vertelde van een ossenwagen, dien hij met zijn patrouille in de verte had ontdekt. Ze trachtten den wagen tot staan te brengen, en losten er daarom eenige schoten op, maar de wagen draaide weg achter een bult, en was toen niet meer te bereiken.

Dat vertelde de Pool met een langen omhaal van woorden, terwijl de majoor met klimmend ongeduld luisterde.

„Wat kan mij die wagen schelen?” zeide hij op knorrigen

toon; „'tis mij om ander nieuws te doen — heb je paardes-ruiters van de Boeren ontdekt?”

De Pool, die licht geraakt was, voelde zich gekrenkt door de opmerking.

„Ik meende, dat hij een behoorlijke verkenning het geringste niet veronachtzaamd mag worden, Majoor,” zeide hij op geprikkelden toon.

„Ge hebt gelijk, man,” hernam de majoor; „de opmerking ontviel me — vertel nu maar voort!”

Het was werkelijk belangrijk nieuws, dat Slawski meebracht. Zooals zoo dikwijls, had ook nu het geluk hem gediend. Een gewone Engelsche gouddeilver, die te Krugersdorp woonde, had hem ontmoet en haarfijn verteld, hoe de vork in den steel stak.

De kommandanten Piet Cronjé, Malan en Potgieter waren na een zwaren en langen rit met 250 manschappen te Krugersdorp aangekomen, en hadden zich op een heuvel van de gouddeilverij „Queens Batterij” genesteld.

„Hebben ze kanonnen?” vroeg de majoor.

„Geen kanonnen.”

„Of maxims?”

„Nee, Majoor. Ik heb er mijn zegsman, die hevig tegen de Boeren gekant is, nog expres naar gevraagd.”

„Waarom is de man tegen de Boeren?” vroeg de majoor.

„Omdat een Transvaler uit Krugersdorp hem bij den neus moet hebben gehad bij den koop van een hoeve.”

„Aha,” zei de majoor: „hoor je dat, Dokter? Het heele zoodje gaat over boord, omdat er eentje niet deugt. Het komt ons te pas in onze kraam.”

Hij sloeg de hand aan het gevest van zijn lange sabel, en deze voorzichtige en bedachtzame krijgsman, die er niet van hield, voorbarige gevolgtrekkingen te maken, was thans zoo zeker van de overwinning als Napoleon in den morgen van den slag bij Waterloo. De Boeren waren zonder geschut — dat besliste alles.

„Ken jij de kommandanten?” vroeg Jameson.

„Ik ken ze zoo ongeveer,” meende de majoor. „Malan bezit al de deugden en al de ondeugden van het Hollandsch-

Afrikaansche ras, en Piet Cronjé is een stúfkip. Hij bezit leeuwenmoed; daar gaat niets af. Maar hij heeft dikwijls een verkeerden kijk op de dingen, en er is geen mensch geboren, die hem er dan af kan krijgen. Hij is in de hoogste mate eigenwijs en koppig. Het treft goed; hij zal wel de opperleiding hebben — het kon niet beter voor ons uitvallen.”

Hij richtte zich weer tot de artilleristen.

„Nog een beetje geduld, jongens.”

„Als 't maar niet te lang duurt, Majoor.”

„Neen, neen — ik zal den heer Slawski aanstonds naar Krugersdorp zenden, om de inwoners te waarschuwen. We vechten tegen geen vrouwen en kinderen; hun moet even tijd worden gegund, het dorp te ontruimen.”

„Wanneer kunnen wij er dan op losbranden?”

De majoor keek op zijn horloge.

„Te drie uur en niet later.”

„Dank u, Majoor,” zeiden de artilleristen.

Ze gingen ijverig aan het werk, om de verschillende deelen van hun vuurmonden nog eens na te zien. Ze waren fier en trotsch op hun geschut, en zouden aan de andere wapens straks toonen, wat zij konden presteeren.

* * *

„Waar rijdt jij heen?” vroeg een voetganger, die langzaam oprees uit een droge watervoor, waar hij een paar uur had geslapen.

„Zoo, Gil — ben jij daar?” vroeg Slawski.

„Dat zie je wel,” hernam Gil, die vroeger voorman was geweest op de Kosmos-goudmijn. Zijn oogen stonden nog slaperig en hij rekte zijn leden.

„Ik ga eens met de heeren te Krugersdorp praten,” antwoordde de Pool.

Zijn borst zwol bij de vereerende taak, die hem was opgedragen.

Een parlementair, met een witte vlag, reed naast hem.

„Wanneer zijn we te Johannesburg, Slawski?”

„Morgen, maat, en misschien nog eerder. Maar nu heb ik geen tijd meer, hoor!”

Hij gaf zijn paard de sporen, en de beide ruiters reden in gestrekten draf naar Krugersdorp.

Bij de Queens-batterij kwam een troep Boerenruiters vlug aanrijden, en den voorste herkende de Pool. Even ontroerde zijn gemoed — heel even. Hij dacht aan de twee-en-twintigste hoorholte.

„Jij gaat zeker aan de zij van de Boeren vechten, Marais?” vroeg hij op spottenden toon.

„Ik zal vechten aan den rechten kant,” antwoordde de jonge ruiter, de teugels van zijn paard inhoudend: „kun jij dat ook zeggen, Slawski?”

Jan Marais sprak met nadruk en met kracht; de vraag was als een scherpe pijl. Doch hij sloeg aan tegen een gepantserde borst.

Slawski trok onverschillig de schouders op.

„Onze kanonnen en maxims zullen jou straks wel leeren, waar de rechte kant is.”

Marais gaf er geen antwoord op, en hij reed met de groep ruiters voort, om zich bij het kleine kommando van Potgieter aan te sluiten.

„Wie was die vent?” vroeg Barend Erasmus, die vlak achter hem reed.

„Een moordenaar!” antwoordde Marais met harde stem.

Toen klemde hij de tanden op elkander, en zeide geen woord meer.

Majoor Willoughby deed zijn woord gestand. Te drie uur werd het eerste schot gelost. Het rolde als een donderslag over het veld.

„Het schot is te kort,” zei de majoor, die met een verrekijker voor de oogen, naar de uitwerking keek.

„We moeten ons eerst inschieten,” antwoordde bedaard de luitenant, die de leiding had.

Toen viel het tweede schot.

„Dat gaat weer veel te ver,” zei de majoor.

De luitenant vond het ergerlijk, dat de majoor zulke aanmerkingen maakte. Hij was een aanvoerder eerste klas, maar in spannende momenten kon hij, als niet dadelijk alles liep als een volmaakt uurwerk, erg kleinzielig zijn.

Een gebrek in de opvoeding, dacht de luitenant.

De majoor las de ergernis op het gelaat van den officier; het prikkelde hem nog meer.

„U hadt bijna een huis in een buitenwijk van Krugersdorp omvergeschoten,” zeide hij: „’tis belachelijk. U moet den omtrek van Queens-batterij hebben, Luitenant: den ammunitiewagen, die pas van het spoorwegstation is gekomen.”

„’t Is waar ook,” zei de luitenant met een onnoozel gezicht.

Hij richtte dezen keer langer dan de vorige keeren. Toen verhief hij zich tot zijn volle lengte en kommandeerde: „Vuur!”

„Dat is een meesterschot,” riep de majoor, den luitenant de hand reikend. Het gelaat van den majoor glom van voldoening.

De bom was midden tusschen de Boeren gevallen, die bezig waren, den bandelier met de scherpe patronen uit den ammunitiewagen te vullen. Dertien Boeren sloegen tegen den grond; het was een groot resultaat.

Maar al die dertien Boeren stonden weer op. Zij hadden geen schram opgelopen; het was slechts een korte bedwelmingsgeweest, en de vrijbuiters zouden nog last genoeg van hen krijgen.

Drie uren lang werd de Queens-batterij met groote hardnekkigheid beschoten, terwijl van de Boeren geen hoofd, geen arm, geen hand werd gezien. Het scheen, alsof de aarde hen had verzwolgen. Veilig lagen zij, als een marter in zijn hol, achter de harde rotsen en klippen, die bont en blauw werden gebombardeerd.

Jameson naderde den majoor.

„Ik denk, dat zij er nu genoeg van hebben, Majoor.”

Willoughby knikte bevestigend.

„Zou je de stelling der Boeren nu niet eens laten verkennen? Het wordt tijd.”

De majoor keek naar den stand der zon; zij stond boven de westerkimmen.

„Je hebt gelijk, Dokter,” zeide hij; „het wordt tijd.”

Hij gaf bevel, om met een maxim en 27 ruiters ter ver-

kenning uit te rukken. Het bevel werd met gejuich begroet, en de patrouille trok uit.

De majoor liep in groote passen op en neer. Zenuwachtig trok hij aan zijn snor.

„Je bent toch zeker van je zaak?” vroeg Jameson, wiens eigen onrust was gewekt door de ongewone opwinding van den aanvoerder.

„Natuurlijk,” antwoordde de majoor: „heb je niet een cigaret over?”

Hij nam een cigaret, en zou net aansteken, toen het geknetter van een hevig geweervuur plotseling de stilte verbrak.

„Dat zullen de onzen zijn,” meende de dokter.

Maar het geoeffende oor van den aanvoerder liet zich niet verschalken.

„Het is geweervuur van de Boeren,” zeide hij op driftigen toon.

In het volgende oogenblik echter was hij weer kalm.

„'t Zal toch wel niets om 't lijf hebben,” meende hij, en stak de cigaret aan.

Een kwartier later kwam de troep terug, en een onderofficier meldde zich blootshoofds bij den majoor.

„Waar is de luitenant, de leider van je patrouille?” vroeg de majoor.

„Dood,” antwoordde de onderofficier; „toen hij sneuvelde, nam ik het bevel over. De grootste helft is dood of gewond achtergebleven.”

Het gelaat van den majoor werd een tint bleeker.

„Waar is het maxim?”

„We moesten 't in den steek laten.”

Jameson stampte van ongeduld.

„We zijn vlak bij ons doel,” bulderde hij: „en moeten aanstonds doorbreken. Elke minuut is kostbaar.”

De majoor keek Jameson aan met een eigenaardigen blik.

„Ik ben verantwoordelijk voor het leven mijner manschappen, Dokter.”

„Die verantwoordelijkheid neem ik op mij,” antwoordde Jameson op bijna hartstochteliĳken toon. „Ik sprak daarnet